

VÝVOJ SPOTŘEBNÍCH DANÍ V EVROPSKÉ UNII A V ČESKÉ REPUBLICCE

DEVELOPMENT OF CONSUMER TAXES IN EUROPAEN UNION AND IN CZECH REPUBLIC

Josef Březina

Anotace:

Příspěvek je zaměřen na porovnání spotřebních daní v zemích EU před jejím rozšířením k 1. květnu 2004. Popisuje stupně sblížování SD, jejich možnosti a omezení, která jsou dána rozdílným vývojem a zvyky jednotlivých zemí. Vývoj v předvstupním období znamenal postupné přibližování požadavkům Unie. Je popsán vliv měnového kurzu na splnění minimálních daňových sazeb. V závěru je uveden předpokládaný vývoj spotřebních daní v ČR.

Klíčová slova:

Spotřební daň, akcízy, daň z uhlovodíkových paliv, daň z lihu, daň z cigaret, daň z vína

Abstract:

The article is focused on comparison of consumer taxes within EU countries before its expansion as 1 st of May 2004. It describes different phases of convergency of consumer taxes, its possibilities and limits which are predetermined by different development and different manners of the individual countries. Furthermore, there is described an influence of exchange rate on fulfilling of minimal tax rates. Finally, there is described expected developoment of consumer taxes in the CR.

Keywords:

consumer tax, excise tax, hydrocarbon tax, spirit tax, cigarette tax, wine tax

ÚVOD

V souvislosti se vstupem České republiky do Evropské unie byl přizpůsoben i daňový systém požadavkům Unie. Hlavní důraz harmonizačních snah unie se týká oblasti nepřímého zdanění, kterou tvoří všeobecná spotřební daň – DPH a selektivní spotřební daně, nazývané též akcízy. Odlišné daňové zatížení daněmi ze spotřeby narušuje fungování jednotného trhu v Unii.

Spotřební daň úzce souvisí s agrárním sektorem. Z pěti výrobků, které podléhají spotřebním daním, jsou tři produkovány zemědělstvím a potravinářským sektorem. Jedná se o spotřební daň z piva, vína a lihu.

CÍL A METODIKA

Cílem příspěvku je zhodnotit snahy Evropské unie o sblížování spotřebních daní, porovnat stav spotřebních daní u nás a v zemích EU a z toho se pokusit o předpověď vývoje spotřebních daní u nás. Porovnání vychází z údajů, zveřejněných orgány EU a vlastních výpočtů.

PROCES HARMONIZACE SPOTŘEBNÍCH DANÍ V EVROPSKÉ UNII

1.1 Základní pojmy

Daňová koordinace – zahrnuje vytváření bilaterálních nebo multilaterálních schemat zdanění. Obsahuje doporučení k odstranění škodlivé daňové konkurence, smlouvy o zamezení dvojího zdanění a informovanost o příjmech rezidentů v jiných zemích. Jedná se o předstupeň daňové harmonizace.

Harmonizace – je přibližování a přizpůsobování národních daňových systémů a jednotlivých daní společným pravidlům zúčastněných zemí. Harmonizace není úplné sjednocení, je to sladění, přiblížení, podobná správa daní a vzájemná informovanost o daňových záležitostech subjektů mezi jednotlivými zeměmi. Problémem zemí Evropské unie je hledání vyvážené proporce mezi národní daňovou suverenitou a pravidly společného zdanění. Společné rozhodování ve fiskálních otázkách musí být v Unii jednomyslně odsouhlaseno, což je překážkou přijetí většiny návrhů.

Rozdělení legislativy EU upravující oblast spotřebních daní:

- horizontální direktiva, která obsahuje obecná ustanovení a upravuje pohyb a skladování výrobků podléhajících spotřebním daním,
- strukturální direktivy, které vymezují základy spotřebních daní,
- direktivy o sazbách, které upravují sbližování sazeb spotřebních daní.

1.2 Přizpůsobení spotřebních daní ČR požadavkům EU

V převstupním období docházelo k úpravám spotřebních daní tak, abychom při vstupu do Unie splňovali většinu požadavků legislativy EU. Jednalo se o tyto kroky:

- k 1. 7. 1999 byly u spotřební daně z uhlovodíkových paliv a maziv změněny jednotky základu daně. Hmotností jednotka tuna byla nahrazena objemovou jednotkou – 1 000 litrů.
- K 1. 1. 2002 byl změněn základ daně u daně z tabákových výrobků, který se rozdělil na pevnou část základu, kde zůstaly jednotkami kusy nebo kilogramy a na procentní část, kde je základem daně cena pro konečného spotřebitele
- Další kroky spočívaly v úpravách daňových sazeb

1.3 Posuzování míry harmonizace spotřebních daní v zemích EU

Harmonizační proces spotřebních daní začal koncem šedesátých let minulého století. První směrnice byla přijata v roce 1972 a týkala se zdanění tabákových výrobků. Potom bylo předloženo mnoho návrhů, ale společného konsensu bylo dosahováno jen obtížně.

Způsoby posuzování míry harmonizace:

- podíl výnosů spotřebních daní na celkových daňových příjmech
- sbližování základů daně
- sbližování sazeb

Při sledování podílu výnosů spotřebních daní na celkových daňových příjmech v letech 1965 – 2000 dochází nejdříve k poklesu v průběhu let 1965 – 1975 a to z hodnoty 15,1 % na hodnotu 10,3 %. Tato hodnota se v dalších letech mění jen málo, až do dneška zůstává v rozmezí 8,9 – 10,3 %. Nejvyšší podíl má Irsko, kde došlo k poklesu z původních 40 % (v šedesátých letech) na současných 13,8 %. Nejnižší podíl je v Belgii, Rakousku a Itálii, přibližně 5 – 7%. Při posuzování variability podílů výnosů spotřebních daní nedošlo od roku 1975 k poklesu variačního koeficientu.

VÝVOJ SAZEB SPOTŘEBNÍCH DANÍ V ZEMÍCH EU

U jednotlivých spotřebních daní je stanovena minimální požadovaná sazba v eurech. U zemí, které používají národní měnu, se sazba stanovuje přepočtem kurzu eura a národní měny, který je dosažen 1. října předcházejícího roku, pokud je tento den dnem pracovním. Pokud není 1. říjen dnem pracovním, použije se kurz platný v nejbližším následujícím pracovním dni. Každému státu Unie je zřejmé 3 měsíce před začátkem kalendářního roku, zda bude splňovat minimální sazbu daně. Tabulka 1 udává stav minimálních sazeb spotřebních daní v eurech, jejich přepočet na koruny české, stav sazeb spotřebních daní v ČR a procento splnění minimálních sazeb pro rok 2004.

Tab. 1 Minimální sazby spotřebních daní a jejich splnění v r. 2004

Výrobek	Minimální sazba požadovaná Unii		Sazby v ČR	
	/ euro/	/Kč/	/Kč/	% splnění
Minerální oleje:				
- benziny (€ /1000 l)	359	11 449	11 840	103,4
- motorová nafta (€ /1000 l)	302	9 631	9 950	103,3
- LTO (€ /1000 l)	18	574	9 950	1 733
- zkapalněný plyn jako pohonná hmota (€ /1000 kg)	125	3 986	3 933	98,7
Lih (€ /100 l)	550	17 500	26 500	151,4
Pivo (€ /100 l * °Pl)	0,748	24	24	100
Víno (€ /100 l)				
- šumivé	0	0	23,40	
- tiché (rékové)	0	0	0	
- meziprodukty (dezertní)	0,45	14	23,40	167,1
Tabákové výrobky:				
- cigarety (% z MOC a € /20 ks)	57% + 1,2€	57 % + 38,30	23 % + 9,60	56,4
- doutníky, cigarillos (% z MOC a € /5 ks)	5% nebo 0,055€	5 % nebo 1,80	6 % nebo 13	120
- tabáky (% z MOC a € /50 g)	20% nebo 1€	20 % nebo 31,90	19 % nebo 47,50	95

VÝSLEDKY

Tab. 1 uvádí splnění požadovaných minimálních sazeb v ČR v roce 2004. Tabulka dokládá, že splňujeme požadované minimální sazby s výjimkou cigaret a tabáku a zkapalněný zemní plyn jako pohonná hmota. Významné neplnění je pouze u cigaret, kde je vyjednáno přechodné období na 3 roky.

Tab. 2 uvádí vývoj spotřební daně z motorové nafty v zemích Unie do roku 2002. Tabulka ukazuje pozvolný růst průměrné sazby a zvětšování rozpětí mezi minimální a maximální sazbou. Minimální sazbu používají chudší země jižní Evropy (Řecko, Portugalsko a Španělsko) a Lucembursko. Naproti tomu nejvyšší sazba je zavedena ve Velké Británii. U motorové nafty nedochází ke sbližování sazeb v rámci zemí Unie.

Tab. 3 uvádí vývoj spotřební daně z bezolovnatého benzínu. Opět lze zaznamenat pozvolný růst průměrné sazby i maximální sazby. Nejnížší sazbu, podobně jako u nafty, aplikují jižní státy – Řecko a Španělsko a dále Irsko a Lucembursko. Nejvyšší sazbu má Velká Británie, která je výrazně vyšší než v ostatních zemích Unie.

Tab. 4 uvádí vývoj spotřební daně lihu. U tohoto výrobku je nejvyšší rozpětí sazeb. Průměrná sazba je více než trojnásobkem minimální sazby a maximální sazba je osminásobkem minimální sazby. U tohoto zdanění můžeme země Unie rozdělit na 2 skupiny:

- jižní státy s nízkým daňovým zatížením alkoholických nápojů, jedná se o Řecko,

Itálii, Španělsko a Portugalsko, jejichž sazby jsou těsně nad požadovanou minimální sazbou.

- Severské státy s vysokým daňovým zatížením alkoholických nápojů (Švédsko, Finsko, Dánsko) a Velká Británie a Irsko. Ve Švédsku a Finsku se používají sazby, které jsou přibližně desetinásobkem požadované minimální sazby daně.

Tab. 5 uvádí vývoj spotřební daně z vína. Některé státy jižní a střední Evropy rékové víno nezdaňují (Itálie, Španělsko, Německo, Rakousko), jiné používají nízké sazby (Francie, Belgie, Nizozemí) a nejvyšší sazby jsou v severních zemích (Švédsko, Finsko, Irsko, Velká Británie).

DISKUSE A ZÁVĚR

Vývoj sazeb v zemích EU před jejím rozšířením v roce 2004 ukazuje, že nedošlo ke sbližování sazeb spotřebních daní. Požadované minimální sazby představují hodnoty, na kterých se členské země shodly a nepůsobí na sbližování sazeb. Sazby v ČR po jejím našem vstupu do Unie jsou převážně těsně nad požadovanými minimálními sazbami.

Lze předpokládat, že s přibližováním životní úrovně u nás , budou postupně růst sazby spotřebních daní a budou se blížit průměrné hodnotě v Unii. Požadované minimální sazby budou zrovna růst tak, aby byly splnitelné i pro nejchudší země Unie. Vstup do Unie znamená pro nás výrazné zvýšení sazeb pouze u cigaret.

Literatura:

- KUBÁTOVÁ, K.: Aktuální vývoj daní a jejich harmonizace v zemích EU. In Sborník konference „ Teoretické a praktické aspekty veřejných financí“ , VŠE Praha 2004
- SVÁTKOVÁ, S.: Nové aspekty využití devizového kurzu v daních ze spotřeby v České republice. In Sborník konference „ Teoretické a praktické aspekty veřejných financí“ , VŠE Praha 2004
- ŘÍHOVÁ, L.: Analýza konvergence spotřebních daní v Evropské unii. In Sborník konference „ Teoretické a praktické aspekty veřejných financí“ , VŠE Praha 2004

Kontaktní adresa:

Ing. Josef Březina, CSc
Katedra obchodu a financí, PEF
Česká zemědělská univerzita v Praze
Kamýcká 129, 165 21 Praha 6 – Suchbátka
Tel. 224382201, E-mail brezina@pef.czu.cz

Tab. 2 Vývoj spotřební daně z motorové nafty						
Rok	1994	1996	1998	2000	2002	2004
Požadovaná min. sazba	245	245	245	245	245	302
Vývoj v zemích EU(euro/1000 l)						
Dosažená min. sazba	230	252	248	253	245	
Průměrná sazba	291	312	334	355	367	
Dosažená max. sazba	364	414	654	797	839	
Vývoj v České republice						
Sazba v Kč/1000 l				8150	8150	9950
Přepočítací kurz				35,73	33,905	31,89
Sazba v Eurech/1000 l				228	240	312
Splnění min. sazby(%)				93,1	98,0	103,3

Tab. 3 Vývoj spotřební daně z bezolovnatého benzínu						
Rok	1994	1996	1998	2000	2002	2004
Požadovaná min. sazba	287	287	287	287	287	359
Vývoj v zemích EU (euro/1000 l)						
Dosažená min. sazba	297	337	345	329	316	
Průměrná sazba	409	446	480	487	506	
Dosažená max. sazba	513	556	639	751	791	
Vývoj v České republice						
Sazba v Kč/1000 l				10840	10840	11840
Přepočítací kurz				35,73	33,905	31,89
Sazba v Eurech/1000 l				303	320	371
Splnění min. sazby(%)				105,6	111,5	103,3

Tab. 4 Vývoj spotřební daně z lihu						
Rok	1994	1996	1998	2001	2002	2004
Požadovaná min. sazba	550	550	550	550	550	550
Vývoj v zemích EU (euro/100 l čistého alkoholu)						
Dosažená min. sazba	550	560	648	645	645	
Průměrná sazba	1452	1997	2078	2112	2061	
Dosažená max. sazba	3621	5327	5955	5880	5152	
Vývoj v České republice						
Sazba v Kč/100 l				23400	23400	26500
Přepočítací kurz				35,73	33,905	31,89
Sazba v Eurech/100 l				654,9	690,2	831,0
Splnění min. sazby(%)				119,1	125,5	151,1

Tab. 5 Vývoj spotřební daně z vína						
Rok	1994	1996	1998	2001	2002	2004
Požadovaná min. sazba	0	0	0	0	0	0
Vývoj v zemích EU (euro/100 l)						
Dosažená min. sazba	0	0	0	0	0	0
Průměrná sazba	50	81	83	85	79	
Dosažená max. sazba	250	265	281	273	273	
Vývoj v České republice						
Sazba v Kč/100 l				0	0	0
Přepočítací kurz				35,73	33,905	31,89
Sazba v Eurech/100 l				0	0	0
Splnění min. sazby(%)				splněno		